

TORTURA ȘI ALTE FORME DE MALTRATARE DE CĂTRE POLIȚIE: ÎNCĂ “E DOAR NORMAL” ÎN MOLDOVA

“Un grup de vreo 15 dintre noi am fost duși... în garaj. A trebuit să stăm cu fața la perete, erau acolo și alții, a trebuit să ne punem mâinile după cap și am fost bătuți, unii așa de rău că au căzut, alții și-au pierdut cunoștința.”

SERGIU DUMINICĂ, APRILIE 2009

În Moldova sute de oameni au fost arestați de către poliție în urma manifestațiilor împotriva rezultatelor alegerilor parlamentare din aprilie 2009. Mulți dintre aceștia au relatat că au fost maltratați în timpul arestului. Aceste evenimente au pus în evidență multe din lucrurile ce îngrijorează Amnesty International cu privire la tortura și alte forme de maltratare în arestul poliției din Moldova și au demascat anumite probleme sistemice persistente. Noul guvern al Moldovei trebuie să se ocupe de aceste eșecuri sistemice și să se angajeze că va pune capăt torturii și maltratării din arestul poliției.

ALEGERILE ȘI EFECTELE ACESTORA

Când, în aprilie 2009, Partidul Comunist, ce se afla la conducerea Moldovei, a câștigat alegerile parlamentare pentru a treia oară consecutiv, s-au făcut numeroase afirmații conform cărora alegerile au fost falsificate iar activiștii societății civile s-au mobilizat pentru a-și exprima nemulțumirea.

Manifestații post-electorale în Chișinău, Moldova 6 aprilie 2009.

© Amnesty International

© Amnesty International

O înfruntare între poliție și manifestați pe treptele clădirii Președinției, Chișinău, Moldova, 7 aprilie 2009.

În seara de 6 aprilie, aproximativ 10 000 de oameni s-au adunat în centrul capitalei, Chișinău, după care s-au împrăștiat în liniște. A doua zi de dimineață, lumea s-a adunat din nou și aproximativ 15 000 de oameni au participat la un marș de protest din piața principală și până la clădirile Președinției și Parlamentului. Deși manifestațiile fuseseră pașnice până în acel moment, mulțimea a devenit apoi mai agitată și, într-un final, a dat în violență. Aceasta a dus la intrarea prin forță în clădirile Președinției și Parlamentului, care erau prost păzite și care ulterior au fost

complet abandonate de către personalul de securitate.

În seara de 7 aprilie, poliția a început arestările. Sute de oameni, inclusiv minori, au fost adunați și arestați, mulți dintre ei relatând că au fost arestați de grupuri de persoane care nu s-au identificat și erau îmbrăcate în haine civile, și că au fost transportați în mașini fără însemnele specifice. Organizații neguvernamentale (ONG) locale au estimat că este posibil ca până la 655 de oameni să fi fost arestați. Între timp, ONG-uri internaționale

și locale au strâns mărturii de la peste 100 de arestați, de la familiile și avocaților acestora, aceste mărturii relatând că cei arestați au fost bătuți sau supuși torturii și altor forme de maltratare. Thomas Hammarberg, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului European, a vizitat Moldova între 25 și 28 aprilie și a raportat că ‘un mare număr din mai mult de trei sute de persoane – printre care și minori –, arestați în contextul sau în urma manifestațiilor, au fost supuse maltratării de către poliție, inclusiv maltratare de natură gravă.’

© Amnesty International

Înfruntarea dintre poliție și manifestații continuă pe treptele clădirii Președinției, Chișinău, Moldova, 7 aprilie 2009.

TORTURA ȘI ALTE FORME DE MALTRATARE

Amnesty International a vorbit cu mai multe persoane care au fost arestate în urma demonstrațiilor. Acestea au afirmat că, în momentul când au fost arestate și în timpul transportului și a detenției în stațiile de poliție, li s-au tras pumni și șuturi și au fost bătute de polițiști. S-au relatat cazuri în care aceștia din urmă s-au folosit de bastoane, paturi de pușcă și alte obiecte, inclusiv, într-un caz, de o potcoavă din metal. Există mai multe relatări

conform cărora anumite grupuri de arestați au fost obligate în stațiile de poliție să treacă prin 'coridoare ale morții' formate din polițiști care s-au aliniat de o parte și de alta a unui coridor și au lovit, au tras pumni și șuturi arestaților în timp ce aceștia treceau printre ei. S-a relatat de asemenea că unele persoane și-au pierdut cunoștința în urma maltrărilor suferite. În alte cazuri, anumite persoane au relatat că au fost obligate să se dezbrace în pielea goală și să facă exerciții fizice în fața unor grupuri de polițiști care le insultau. Edwin Berry, Consilierul pentru Drepturile Omului al ONU în

Moldova în acea perioadă, a confirmat că a văzut dovezi de 'acte de cruzime și pedeapsă extraordinară' în timpul vizitei sale din 11 aprilie la centrul de detenție preventivă (SIZO) nr. 13 din Chișinău.

OXANA RADU

© Amnesty International

Oxana Radu (în fotografie [stânga]) se afla într-un grup de 36 de tineri care călătoriseră în două microbuze din Cahul, din sudul Moldovei, la Chișinău, pentru a se alătura manifestațiilor. Microbuzele au fost oprite în jur de miezul nopții, în noaptea dintre 7-8 aprilie, în momentul în care începuseră călătoria înapoi spre Cahul. Au fost escortați în microbuze la Comisariatul General de Poliție de pe strada Tighina, în Chișinău, unde bărbații din grup, împreună cu alți aproape 100 de bărbați, au fost puși să stea de-a lungul zidului din curte, de la aproximativ ora 1 până la ora 4 dimineața, cu picioarele îndepărtate și mâinile ridicate în sus.

Când au sosit, Oxana Radu, sora ei mai mică și încă o altă femeie au fost duse direct în stația de poliție. Oxana a spus organizației Amnesty International: "Am fost dusă într-o cameră unde se aflau un polițist și o polițistă. M-au obligat să mă dezbrac în pielea goală și m-am acoperit cu brațele pentru că eram jenată, iar ei au râs de mine și au spus: 'Ți-e frig, te încălzim noi.' M-au pus să fac genuflexiuni.

Nu mai țin minte câte. Nu am auzit niciodată așa înjurături. Acasă nu folosim așa cuvinte."

A spus că a fost apoi dusă într-o celulă unde a stat cu alte patru fete și cu sora ei. Conform relatărilor, au fost lăsate fără mâncare și apă timp de două zile, fără acces la un avocat sau posibilitatea de a-și contacta familiile. Aceasta a spus:

"Am fost șocată de așa nelegiuire. Sunt avocată și știu cum trebuie procedat. Am încercat să îi calmez pe ceilalți dar nu am cuvinte să descriu ce am trăit."

Oxana Radu a fost acuzată de a fi ținută la un polițist, ceea ce reprezintă o infracțiune administrativă, și condamnată la cinci zile de închisoare de către un judecător din stația de poliție. Aceasta și alte două femei au fost duse la Drochia, în nordul țării, pentru a-și executa pedeapsa. A fost eliberată pe 14 aprilie, la ora 2 dimineața.

ALEKSANDR LARIONOV ȘI EVGHENII TANASIEV

© Particular

În seara de 9 aprilie, doi prieteni, **Aleksandr Larionov** (în fotografie...), în vârstă de 20 de ani, și **Evghenii Tanasiev**, în vârstă de 21 de ani, au fost arestați în stradă de către persoane care nu s-au identificat și care purtau haine civile. Au fost duși la stația de poliție Ciocana din Chișinău, unde au fost interogați în săli separate. Aleksandr Larionov a spus că a fost bătut de patru sau cinci bărbați în haine civile, care îl întrebau de ce fusese la manifestații și aruncase cu pietre. Acesta a relatat organizației Amnesty International că a fost lovit timp de aproape o oră în cap, corp și picioare. După ce a semnat niște documente referitoare la arestul lui, Aleksandr Larionov a fost dus într-o celulă de poliție. Evghenii Tanasiev a fost de asemenea chestionat și dus într-o celulă de poliție.

Pe 10 aprilie, în jur de ora 3 după-masa, amândoi tinerii au fost duși de la stația de poliție Ciocana la Comisariatul General de Poliție din Chișinău, unde, conform relatărilor, au fost bătuți, puși să se dezbrace în pielea goală și să facă exerciții fizice în fața polițiștilor. Au fost apoi duși într-o celulă unde au dormit pe ciment, fără saltea sau așternut, și au folosit sticle din plastic drept perne.

Mai târziu, în aceeași zi, au fost din nou duși în birouri separate. Aleksandr Larionov a spus că a fost din nou bătut de aproximativ cinci bărbați – aceștia i-au tras șuturi și pumni și au stat ridicați pe picioarele și spatele lui în timp ce el se afla așezat pe podea, spunându-i să le răspundă la întrebări. Conform relatărilor, Evghenii Tanasiev a fost bătut de șapte bărbați în haine civile, care de asemenea au sărit pe el, spunându-i să mărturisească. Amândoi au spus că au fost puși în fața unei camere de luat vederi și că li s-a spus să mărturisească, însă aceștia au refuzat și au fost bătuți din nou.

Pe 11 aprilie au fost duși la tribunal, ședința durând în jur de 15 minute. Au fost acuzați conform Articolului 285 al Codului Penal al Republicii Moldova (organizarea unor dezordini în masă, ce se pedepsește cu închisoarea de la doi la opt ani). Judecătorul a decis ca Aleksandr Larionov să fie pus în stare de arest preventiv la domiciliu. Acesta a spus organizației Amnesty International că avocatul din oficiu care s-a ocupat de cazul său a cerut părinților săi un onorariu echivalând €175 și a sugerat de asemenea să plătească procurorul €200 pentru ca acesta să nu facă recurs împotriva arestului la domiciliu. Părinții lui au plătit ambele mite. Judecătorul a decis ca Evghenii Tanasiev să rămână în detenție preventivă timp de 30 de zile. Amândoi bărbații s-au plâns judecătorului de maltratarea la care au fost supuși.

Cei doi au fost apoi duși înapoi la stația de poliție Ciocana, unde polițiștii îi așteptau și, conform relatărilor, i-au bătut din nou pentru că au spus în timpul ședinței de tribunal că fuseseră bătuți. Aleksandr Larionov a fost eliberat mai târziu, în aceeași zi. Evghenii Tanasiev a fost transferat la detenție preventivă în SIZO Nr. 13 timp de 30 de zile.

LIPSA DE GARANȚII

Organizațiile internaționale pentru drepturile omului consideră dreptul accesului la avocat pentru persoanele arestate o ‘garanție fundamentală’ împotriva maltratării, ce trebuie pusă la dispoziție imediat ce o persoană este arestată. În anumite cazuri, în urma evenimentelor din 7 aprilie, celor arestați nu li

s-a oferit imediat un avocat la alegere. Mai mult de atât, anumite persoane au relatat că nu li s-a respectat dreptul de a-și anunța o cunoștință unde se află, de a avea acces a doctor sau de a fi informați cu privire la drepturile lor de bază, și au fost ținuți în condiții de îngrămădeală și antiigienice, fără acces corespunzător la hrană sau apă.

IURIE CRACIUNEAC

© Amnesty International

Iurie Craciuneac (în fotografie...) se afla printre cei 36 de tineri care veniseră de la Cahul în două microbuze și care au fost arestați în primele ore ale zilei de 8 aprilie. Acesta, împreună cu mulți alții, a fost obligat să stea în picioare în curtea Comisariatului General de Poliție ore în șir, înainte de a fi dus în interiorul clădirii. El a spus organizației Amnesty International că a fost bătut de până la 15 polițiști, începând să își piardă cunoștința, și a fost pus să se dezbrace în pielea goală și să facă exerciții în timp ce polițiștii își băteau joc de el. Tot pe 8 aprilie, mai târziu, a fost din nou interogată și, conform relatărilor, a fost bătut. În seara de 8 aprilie a putut să dea telefon soției iar

accesul la avocat i-a fost acordat de abia pe 10 aprilie. A fost acuzat conform Articolului 285 al Codului Penal – organizarea unor dezordini în masă. A depus plângere la Procuratura Generală cu privire la maltratarea acestuia, cazul fiind în desfășurare.

Alte persoane din același grup din Cahul au relatat că li s-a refuzat dreptul de a-și alege avocații. Au spus organizației Amnesty International că unul dintre avocații numiți de stat și-a bătut clientul pentru a-l face să mărturisească. Există de asemenea informații conform cărora unii avocați numiți de stat au cerut bani și au declarat că nu vor lucra fără plata în avans.

© Amnesty International

Comisariatul General de Poliție din Chișinău, Moldova, 2009.

DAMIAN HANCU

Damian Hancu are 23 de ani și își face studiile în Franța. Pe 7 aprilie a servit drept traducător pentru niște jurnaliști suedezi. A fost arestat de către poliție la ora 10 seara și dus la Comisariatul General de Poliție. Acesta a spus că, în timpul detenției, a fost bătut grav de polițiști, care au încercat să îl forțeze să mărturisească că a provocat dezordini și a participat la distrugerea clădirilor Președinției și Parlamentului.

“Am fost bătuți precum animalele... e greu de explicat dar am crezut că o să mor. Este foarte greu când ești nevinovat și încerci să demonstrezi, să le spui că ești nevinovat și ei țișcă la tine că ești

vinovat, ești vinovat. Vă pot arăta ce am pe spate, de când am fost la pământ și m-au bătut cu bocancii ăia, bocancii ăia de armată... E greu când ești nevinovat și vrei s-o demonstrezi dar nimeni nu vrea să te asculte.”

Când a cerut să vadă un avocat, polițiștii, conform relatărilor sale, s-au înfuriat și l-au bătut din nou. A fost eliberat pe 9 aprilie și acuzat de o infracțiune administrativă. O investigație penală în urma plângerii acestuia cu privire la maltratarea la care a fost supus a fost deschisă și este în curs de desfășurare. Între timp, Damian Hancu s-a reîntors în Franța.

DREPTUL LA AUDIERE PUBLICĂ

Dreptul la audiere publică în cazurile penale este garantat de Constituția Republicii Moldova și de Codul de Procedură Penală și de Articolul 14(1) al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, al cărui stat semnatar Moldova este.

În zilele imediat după 7 aprilie, circulau des informații conform cărora, în stațiile de poliție, erau aduși judecători care emiteau hotărâri de detenție preventivă pentru grupurile de arestați, folosindu-se de documente șablon în care schimbau numai numele. Pe 9 aprilie, trei judecători la Comisariatul General de Poliție au emis, conform unor relatări, cel puțin 60 de hotărâri de detenție preventivă într-o singură zi. Un ONG local a relatat că pe 10 aprilie, în aceeași stație de poliție, anumiți judecători au prelucrat, fiecare în parte, până la patru ordine într-o singură oră.

SERGIU DUMINICĂ

Sergiu Duminică, în vârstă de 24 de ani, a fost arestat în primele ore din 8 aprilie.

"Un grup de vreo 15 dintre noi am fost duși la Comisariatul de Poliție Centru, în garaj. A trebuit să stăm cu fața la perete, erau acolo și alții, a trebuit să ne punem mâinile după cap și am fost bătuți, unii așa de rău că au căzut, alții și-au pierdut cunoștința."

Acesta a relatat organizației Amnesty International că pe 9 aprilie, în jurul orei 11 seara, a fost luat din celulă și dus într-o cameră, împreună cu alte cinci sau șase persoane, spunându-li-se că sunt la o ședință de tribunal. Acesta a relatat că ședința, pentru toți cei de față, a durat în jur de 15 minute și că nu li s-a oferit ocazia să se apere. O oră mai târziu, au fost informați că vor rămâne în detenție preventivă timp de 20 zile, în așteptarea procesului.

Alți arestați au relatat că nici măcar nu au știut că au apărut în fața unui judecător. Oxana Radu a spus organizației Amnesty International că atunci când, pe 10 aprilie, a fost condamnată pentru infracțiunea administrativă de către un judecător în stația de poliție, ea nu a realizat că vorbește cu un judecător.

ACUZAȚII MOTIVATE POLITIC

Amnesty International continuă să documenteze în Moldova cazuri de abuz al sistemului de justiție penală din motive politice. În urma demonstrațiilor din aprilie 2009 în Chișinău, anumite persoane au fost acuzate de săvârșirea unor infracțiuni penale iar Amnesty International este îngrijorată că acestea sunt urmărite expres din cauza activității lor de activiști politici și sociali.

ANATOL MĂTĂȘARU

© Oleg Brega

Anatol Mătășaru a fost de multe ori arestat în trecut de către poliție din cauza protestelor sale pașnice, în unul dintre ele folosind un porc și un măgar ca recuzită pentru protest. În ianuarie 2009 a fost arestat pentru că a efectuat, de unul singur, un protest în fața Procuraturii Generale. Se îmbrăcase într-un costum de porc (în fotografie...) pentru a se plânge de tărgănarea dovedită față de plângerea pe care o făcuse cu privire la maltratarea acestuia în arestul poliției.

Anatol Mătășaru a fost din nou arestat pe 8 aprilie în urma manifestațiilor și, conform relatărilor, a fost bătut de polițiști. Conform celor relatate, polițiștii i-au cerut să le lingă cizmele ca să nu-l mai bată, iar după ce a fost bătut a trebuit internat la spital pentru tratarea leziunilor. Soției lui i s-a spus că leziunile i-au fost provocate în timpul manifestațiilor. Conform soției, alte persoane arestate au relatat că acesta a fost scos în evidență din cauza activităților sale anterioare. Aceasta a spus organizației Amnesty International în acea perioadă,

"Vreau doar să îl lase în viață. Nu vreau să îl elibereze, vreau doar să îi salvez viața."

Avocatul lui a spus că a fost acuzat pe 10 aprilie, conform articolului 285, într-o audiere ce a avut loc în coridorul Comisariatului General de Poliție și care a durat aproximativ 10 minute. Avocatul acestuia a făcut următorul comentariu organizației Amnesty International: "Acuzau oamenii ca pe banda rulantă". A fost de asemenea acuzat conform Articolului 349 al Codului Penal al Republicii Moldova pentru atacul unui polițist. A fost reținut până pe 10 iunie, când a fost plasat de către un tribunal în stare de arest la domiciliu.

A fost eliberat din arestul la domiciliu în ziua de luni, 13 iulie 2009, fiind însă arestat din nou câteva ore mai târziu, sub bănuiala că ar fi furat, în 2007, cinci kilograme de jumări, trei kilograme de șorici, două sticle de vin, biscuiți de casă și un ceas scump de marcă. Faptul că este acuzat de furtul unor produse din porc sugerează o legătură cu protestele lui anterioare. Mai mult de atât, faptul că victima furtului reclamat s-a hotărât să depună plângere doi ani după ce infracțiunea reclamată ar fi fost săvârșită, sugerează faptul că poliția a fabricat aceste acuzații cu scopul de a se asigura că acesta rămâne în detenție. El a fost acuzat conform Articolului 287 (huliganism) și Articolului 187 (jaf).

IMPUNITATE

Amnesty International, în raportul său din 2007, *Moldova. Tortura și maltratarea din partea poliției: 'E doar normal'* (Index: EUR 59/002/2007), a conchis că în Moldova tortura și maltratarea sunt sistemice și răspândite, iar faptul că autoritățile nu efectuează investigații eficiente și imparțiale cu privire la relatările de tortură și alte forme de maltratare a dat naștere la un climat de impunitate.

Există mai mulți factori ce au dus la nepedepsirea torturii și a altor forme de maltratare din Moldova. Aceștia includ numărul redus de condamnări împotriva polițiștilor, dificultățile la care sunt supuse victimele atunci când depun plângeri și omisiunea Procuraturii Generale de a efectua investigații prompte, minuțioase, independente și imparțiale.

Amnesty International este îngrijorată de faptul că numărul oficial de plângeri nu reflectă

adevăratele proporții ale problemei și că numărul redus de raportări ale torturii și a altor forme de maltratare contribuie la climatul de impunitate. Avocații și-au exprimat frustrarea că mulți dintre clienții lor decid să nu depună plângeri cu privire la tortura și maltratarea la care au fost supuși, fie pentru că le e teamă că poliția își va lua revanșa, fie pentru că nu au nici o încredere că li se vor lua plângerile în seamă. Mai mult de atât, Amnesty International a documentat deja faptul că victimele și martorii din cazurile de tortură și alte forme de maltratare au fost supuse intimidărilor și amenințărilor din partea celor care au comis acele fapte.

O persoană care a vorbit cu Amnesty International despre maltratarea la care a fost supusă în detenția poliției, atunci când a fost arestată pe 10 aprilie, a cerut apoi organizației Amnesty International să nu îi folosească numele deoarece, de când se plânse despre maltratarea sa, poliția își făcuse simțită prezența

în mod marcat în fața casei sale. Oxana Radu a spus organizației Amnesty International că inițial nu s-a plâns despre hărțuirea sexuală la care a fost supusă deoarece nu avea încredere în sistemul de plângeri și pentru că îi era prea greu să călătorească de la Cahul la Chișinău pentru a asista la ședințele de tribunal.

CONCLUZIE

În ciuda eforturilor depuse de autoritățile moldovenești de a se ocupa de problema impunității, foarte puține dosare penale au fost deschise împotriva polițiștilor în urma evenimentelor din aprilie, ceea ce sugerează că problema persistă. Delegația guvernamentală a raportat Comitetului ONU pentru Drepturile Omului că, în Septembrie 2009, fuseseră primite 101 de plângeri de tortură și alte forme de maltratare și 25 de dosare penale fuseseră deschise în legătură cu evenimentele din aprilie 2009.

RECOMANDĂRI

Amnesty International îndeamnă de urgență noul guvern moldovenesc:

- să investigheze imediat toate relatările de tortură și alte forme de maltratare, în mod minuțios și imparțial, și să aducă în fața justiției pe oricine care a fost identificat în mod rezonabil ca fiind responsabil;
- să suspendeze orice polițist sau oficial responsabil cu aplicarea legii, care este investigat sub bănuiala că ar fi comis fapte de tortură sau alte forme de maltratare, cu continuarea salariului plin în timpul investigației;
- să se asigure ca orice persoană, care se dovedește a fi fost victima unor astfel de violări, să primească despăgubiri, inclusiv compensații corecte și adecvate și rehabilitarea completă;
- să îi informeze pe toți cei arestați de la bun început că sunt reținuți, motivul pentru care sunt reținuți, și să îi informeze cu privire la drepturile lor, anume, accesul la un avocat ales de ei și la un medic, cu respectarea intimității, și dreptul de a-și informa rudele unde se află;
- să se conformeze cu cerința Codului de Procedură Penală ce stipulează că, în cazul dosarelor penale, un avocat trebuie să fie prezent în timpul interviurilor efectuate de poliție;
- să se asigure că ședințele de tribunal sunt publice și că informațiile despre data și ora la care se vor ține ședințele vor fi făcute cunoscute publicului;
- să pună capăt practicii de a vâna persoanele ce se ocupă cu activismul politic sau social;
- să se asigure că dreptul la libertatea de întrunire, asociere și expresie este susținut.

AMNESTY
INTERNATIONAL

Amnesty International este o mișcare globală de 2,2 milioane de oameni, în mai mult de 150 de țări și teritorii, care organizează campanii pentru a pune capăt abuzurilor grave ale drepturilor omului.

Viziunea noastră este ca orice persoană să se bucure de drepturile înscrise în Declarația Universală a Drepturilor Omului și în alte standarde internaționale pentru drepturile omului.

Suntem independenți față de orice guvern, ideologie politică, interes economic sau religie – suntem finanțați în principal de cotizațiile membrilor și donațiile publice.

noiembrie 2009
Index: EUR 59/009/2009

Amnesty International
International Secretariat
Peter Benenson House
1 Easton Street
London WC1X 0DW
United Kingdom
www.amnesty.org